

ADATOK ROMÁNIAI KÖNYVTÁRAKBÓL

Az itt következő adatokat jelentőségükre való tekintet nélkül, feldolgozatlanul teszem közzé, abban a sorrendben, ahogy jegyzetfüzetemben sorakoznak. Remélem, haszonnal lapozgatják majd e közleményt a jövőben Romániába eljutó kutatók. Itt mondok köszönetet Zoé Dumitrescu-Buşulenga úrhölgynek, valamint Dan Hăulica és Andrej Nestorescu uraknak. Mindenek előtt nekik köszönhetem, hogy a könyvtárlátogatásra fordítható *rendkívül* szűkreszabott időmet gyümölcsözően és kellemesen töltöttem el.

Bukarest, Akadémiai Könyvtár

1. Kézirattár messe. lat. 154, a katalógus szerint XV. századi „tratat de poetica”, valójában érzésem szerint verstani tudnivalókat rögzítő iskolásfüzet töredéke, tanulás nyomaival (vö. Szalkai-kódex!). Vulgáris, különösen magyar vendégszöveget nem találtam benne, de a könyvtár latin kéziratai – néhány díszes, antikváriumi eredetű kódex kivételével – csaknem mind Erdélyből származnak, és lehet, hogy ez a még szétáztatásra szoruló, néhányleveles töredék sem kivétel.

Kolozsvár, Akadémiai Könyvtár

Dr. Lakó Elemér munkájaként elkészült és sokszorosításra vár a könyvtár egyik fondjának, a volt Unitárius Kollégium Könyvtárának kézirattári katalógusa. Rövid időmre való tekintettel ezért eleve csak a *nyomtatványtárban* kerestem *kéziratokat*, olyanokat tehát, amelyeket a kitűnő új katalógusnak nem volt feladata felvenni, s így természetesen nem is ismertét.

2. Stoll Béla (*A magyar kézíratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája*, Bp., 1963., 433) jelzi, hogy az unitárius fondban, „Sylvester Újtestamentomának egyik példányában”, „két XVI. századi vallásos énektöredék” található. A példány jelzete: B. M. V. u. 2. Valójában *egyetlen* versnek töredékes szövegéről van szó, melyet az első kemény borító belső lapján kezdett el egy ismeretlen kéz, a szöveg befejezését pedig a hátsó borító belső lapján helyezte el:

[Keresztyének] vra benned bizadalmam
[. . .]al eordeogteol bizonios oltalmam
[. . .]oltal [. . .] kintol nekem zabaditom
halal merge ellen doctorom orvoslom

Az zent Angialoknak zantalan seregi
zoktanak tegedet ziuntelen dicírni,
nagi hala adassal felny es rettegny
noha beunek nelkeul tudgiuk eoket lenni

Regi vetkeinket nekeunk megh ismerneunk
bizony melto volna almunkbol serkenneunk
zent istensegeddel keovelseget vetneunk
beuneinkre oztan vizzaiss nem terneunk

Oh te nagi hatalmas felseges vr isten
Kinek hatalmanak vege'soha nincien
Az the nepeydnak beunet kegielmesen
bociasd megh vr isten nez reiank kegesen

Lattiuk sok vetkeunket sok alnaksaginkat
Az mi feiunk felet lattiuk eulni eoket
sulysaga peniglen feoldigh niomot minket
Kereunk nagi vr isten keonniebicy [...] minket

[...] fogadasodrol hogi Emlkezeteunk
ha vetek megh bociasd ysteneunk mi nekeunk
magad fogattad volt ha hozdad sietekunk
beuneink terheteol mi megh keoniebbeleun[k]

[...] niomorusagbol the hozdad folianunk [!]
mert nincien minekeunk sozul teob oltalmun[k]
testi lelki joket kel ciak teolled varnun[k]
[...] hizzateuk bizony bodogulunk

Sok beuneunk tavozzal azzert immar teolleunk

A szöveg hiányzó első szavát a versfő-várákozások alapján egészítettem ki. Ha a 6. versszak első szava *i* betűvel kezdődött (pl. „Im”), a protestáns szöveg szerzője bizonyára az egyik KAROLI volt.

3. Székely István, *Chronica* (RMNy 156), B. M. V. u. 12. A belső borítókön és előzéklapokon lóorvoslásra való receptek, valószínűleg a 16. századból.

4. Prágay András, *Fejedelmeknek serkentő órája* (RMNy 1400), B. M. V. u. 96. A hátsó előzéklap rectóján kuruckori tollpróba:

Az ezer het szaz negy midön fojdogolna
Az sok nyomorusag áradton áradna
Az mi sziveinket az földig le nyomná
Es ekessegünket az szárban tapodná

Az utolsó előtti szó kezdőbetűjét későbbi kéz erélyesen s-re javította. A sor második szava – véletlenül-e? – mintha két szónak is olvasható lenne.

5. Székely István, *Chronica*, B. M. V. u. 13. A példányt saját íveibe kötötték, s így megállapítható, hogy a kötés nemcsak korabeli, hanem magában a nyomdában készült. A hasonmás kiadás (*BHA*, III.) tervezője szerencsére egy olyan OSzK-példányt vett mintául, amely ugyanebbe a típusba tartozik, s amelyet szintén maga a krakkói nyomdász kötött.

6. Heltai Gáspár, *Agenda* (RMNy 154), B. M. V. u. 11. A példányban korrektúra-jelek, talán új kiadás tervezésének nyomaiként. (Ezt már a példány egy korábbi újkori használója – alkalmasint Kanyaró Ferenc – felismerte és írónnal bejegyezte.)

7. Pesthi Gábor, *Novum Testamentum* (RMNy 16), B. M. V. R. 235. Az M₃ levél rectóján 16. századnak látszó írással: „az en halalom czendes alom, bunembol”. Bizonyára verstörődék.

8. Heltai Gáspár, *A Bibliának második része* (RMNy 208), B. M. V. u. 19. A kötet-táblában korabeli magyar nyomtatvány, melyet nem sikerült azonosítanom. Talán agenda, talán katekizmus.

9. *Énekes könyv*, Debrecen, 1579. (RMNy 429), B. M. V. R. 32. Esetleges korrektúra nyomai, különösen a 70. lapon.

10. Székely István, *Chronica*, B. M. V. u. 14. Toldaléka ismeretlen, magyarnyelvű, kézíratos. világi versgyűjtemény töredéke. Terjedelme 19 számozatlan levél. Teljesen ismeretlen művet nem tartalmaz, értékessé teszi viszont, hogy igen korai. Stoll-sorszám 2b lenne. A toldalék-kódex vége hiányzik. Nem tudtam megállapítani, hány levél szakadt le.

Az első belemásolt mű Szegedi Veres Gáspár *Titus és Gisippusa*. A cím fölött „A. D. 1580”. A teljes terjedelmű széphistória szövege erősen eltér az 1578-as kolozsvári kiadásétól. (Általában rosszabb.) Utána: „finis A. D. 1580”. A következő művet is, azt hiszem, ugyanakkor, ugyanaz a kéz másolta: „Hystorya eneys regis”. Kezdősora: „Olý büual banatual Az eneas kjral”. Ez az a – Huszti Péter *Aeneis*éből kivált – kiskompozíció, melynek felbukkanását (nótajelzések nyomán) Dézsi Lajos mintegy megjósolta. Kódexünkben az eposzfordítás 1017. sorától az 1053-ig terjedő részlet (Szabó Géza kiadásában – Bp. é.n. – az 53–56. lapokon) olvasható, a mű talán a leszakadt lapokon folytatódott. (A kiskompozíció terjedelme egyelőre tehát nem állapítható meg.)

A kódex-rész első lapján vegyes – főleg gazdasági – fejlegyzések 1559-től 1585-ig, alattuk más kézzel: „7. July Anno 1596 iuxta uetus Calend pecelj Imrehet az peceli Janos fiat atta az Vrsten ez uilagra Szerdan”. Alatta ismét gazdasági fejlegyzések (drágaság stb.) 1600-ból. Az 1580-ban másolt verssorok közeibe 17. századi kéz fejlegyezte az *Égő lángban forog szívem* egy igen érdekes változatának néhány sorát. Fölötte egy további kéz: „Nem tsudalom az kegielmed szerelmet”. A kódex törzsanyagát lejegyző 1580-as másoló betűi rendkívül nehezen olvashatók. Részben ezt kommentáló későbbi kezek: „Vitte volna el az banka az te írásidat”. „Kik tudják ezt el olvasnj. Talám az eördögök”. „Kötesi Mihály”. „Vr Isten eoriz oltalmaz illy Csunya irástol”. „Bagosi Bodisar 1600”. Lucretia-versben: „Aszu béka tojta kotlotta embere hogj mással nem irtattad.” A nyomtatvány 221. lapján 16. századi kéz – talán az 1580-as – margójegyzete az „Olasz Madoniak,” témájához: „mert igen zereti uala az olaz kuruakat”. Egy másik kéz megjegyzése ehhez: „Zinte azert kellene a latroknak meg hazasulniok”. A kódex-rész Kanyaró Ferenc vastag vörös ironjának nyomait is őrzi. A *Titus és Gisippus* záróversszakából tudjuk, hogy a széphistóriát Désen szerezték. Kanyaró pl. a helységnevet alá húzta, melléírta, megfelkiáltójelezte.

Kolozsvár, Egyetemeti Könyvtár

11. Tinódi Sebestyén, *Cronica* (RMNy 109), B. M. V. 240. [G₄] recto: a *Bocsásd meg, Uristen* töredéke.

Ugyanebben a példányban, az X₂ levél rectóján, sajnos körülvágvá: „[. . .]” egy Nehanzor En Dersi Istuan in Fogaras 8 dýe May [. . .]

Non onmes Sancti Qui Calcant Limina templi
 Nem mind szentek azok az kik az templomnak küszeobet
 ny[omják]
 Nulla Dýes Serena ab eat Quin Ductta [!] Supern[. . .]
 Egy Napot se mullas el mellýén vallami Dolgot ne
 czelekegyél”

Kísérlet időmértékes verselésre? A szöveg első felét már ismertette Varga Imre a *Régi magyar századok* c. emlékkiadvány lapjain (Bp., 1973., 19).

HORVÁTH IVÁN